

Erfgoedrapport Breda 384

Breda

Bavelselaan 131

Gemeente Breda

**Inventariserend veldonderzoek door middel van
proefsleuven**

Elisabeth de Nes MA

Gemeente Breda

COLOFON

Titel: Breda Bavelselaan 131. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven.
Erfgoedrapport Breda 384

Auteur: E. de Nes MA (Senior KNA Archeoloog)

Eindredactie en autorisatie: drs. F.J.C. Peters

Veldwerk en uitwerking:

drs. J.H. Nollen (Senior KNA Archeoloog), L. de Jonge MA (Senior KNA Archeoloog), E. de Nes MA
(Senior KNA Archeoloog), J.S. Harmanus, F. Korstanje

Materiaal- en conserveringsspecialisten:

drs. J.H. Nollen (Senior KNA Specialist Materialen), Restauratie atelier Restaura

Status rapport: definitief

Vrijgave: 06-10-2023

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2023

Gemeente Breda

Bedrijfsvoering

Afdeling Servicecentrum

Team Archeologie & Archief

Postbus 90156

4800 RH Breda

Breda

Bavelselaan 131

Inventariserend
veldonderzoek
door middel van
proefsleuven

Samenvatting

In opdracht van SB Invest BV heeft Team Archeologie & Archief van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd op 1 juli 2021 op een perceel aan de Bavelselaan 131 te Breda. Aanleiding voor het onderzoek is de wijziging van het bestemmingsplan en de toekomstige bouw van vier woningen, waarbij bodemverstorende werkzaamheden zullen plaatsvinden. De vraagstelling van dit onderzoek betreft het toetsen van de archeologische verwachting zoals verwoord in het PvE. Het veldonderzoek richt zich op het opsporen van alle vindplaatsen en vondstcomplexen die in het plangebied aanwezig kunnen zijn.

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn twee proefsleuven van 25 meter lang en 4 meter breed en één sleuf van 12,5 meter lang en 4 meter breed aangelegd. Er zijn tijdens het veldwerk 18 spoornummers uitgedeeld aan archeologische sporen en vijf nummers aan bodemlagen en verstoringen. Niet alle sporen waren te dateren, maar de sporen die op basis van het vondstmateriaal te dateren waren, dateren uit de nieuwe tijd.

Inhoudsopgave

1 inleiding-	11
2 ligging en aard van het terrein-	13
3 landschappelijke gegevens en historische context-	15
4 archeologische achtergronden-	17
5 doelstelling-	19
6 werkwijze-	21
7 resultaten-	23
8 conclusie-	29
9 waardering en aanbeveling-	29
10 literatuur en afbeeldingen-	33
Bijlage 1: onderzoeksthema's en vraagstellingen	
Bijlage 2: periodentabel	
Bijlage 3: sporenlijst	
Bijlage 4: vondstenlijst	
Bijlage 5: aardewerkdeterminatielijst	
Bijlage 6: allesporenkaarten	

1

INLEIDING

In opdracht van SB Invest BV heeft Team Archeologie & Archief van de gemeente Breda een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd op 1 juli 2021 op een perceel aan de Bavelse laan 131 te Breda. Aanleiding voor het onderzoek is de wijziging van het bestemmingsplan en de toekomstige bouw van vier woningen, waarbij bodemverstorende werkzaamheden zullen plaatsvinden.

Het doel van het IVO-P is op een snelle en betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Belangrijk is dat op basis van het inventariserende veldonderzoek een beslissing kan worden genomen of verder (voor)onderzoek op het terrein noodzakelijk en verantwoord is. Het veldwerk is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol 4003 versie 4.1 en het Programma van Eisen (PvE) 2021-11.¹

Administratieve gegevens

<i>Provincie</i>	Noord-Brabant
<i>Gemeente</i>	Breda
<i>Plaats</i>	Breda
<i>Toponiem</i>	Bavelse laan 131
<i>BR-code</i>	BR-625-21
<i>Onderzoeksmeldingsnummer</i>	5083700100
<i>Hoekcoördinaten RDN</i>	113.966 / 397.582 , 114.024 / 397.564 113.984 / 397.514 , 113.397 / 397.516
<i>Kaartblad</i>	50 B
<i>Uitvoeringsperiode</i>	01-07-2021
<i>Opdrachtgever</i>	Gemeente Breda
<i>Uitvoerder</i>	Gemeente Breda, Team Archeologie & Archief
<i>Project team</i>	Joeske Nollen (Sr. KNA Archeoloog), John Harmanus (veldtechnicus), Lina de Jonge (Sr. KNA Archeoloog), Patrick Mackenbach (vrijwilliger metaaldetectie)
<i>Bevoegd gezag (BG)</i>	Gemeente Breda
<i>Contactpersoon BG</i>	drs. F.J.C. Peters
<i>Beheer en plaats documentatie</i>	Archeologisch depot gemeente Breda

1. De Nes en Craane 2021

2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied is gelegen aan de Bavelseleen ter hoogte van huisnummer 131, ten zuidoosten van het centrum van Breda, in de gemeente Breda. Het perceel waarop het plangebied ligt, met perceelnummer GNK02M 2944, wordt in het zuiden begrensd door de Bavelseleen. Aan de overige zijden wordt het plangebied begrensd door percelen met bebouwing. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 2105 vierkante meter. Bij aanvang van het IVO-P was het plangebied een braakliggend terrein waar de voormalige bebouwing gesloopt was.

Afb. 1.
Plangebied Bavelseleen 131
op topografische onder-
grond.

3

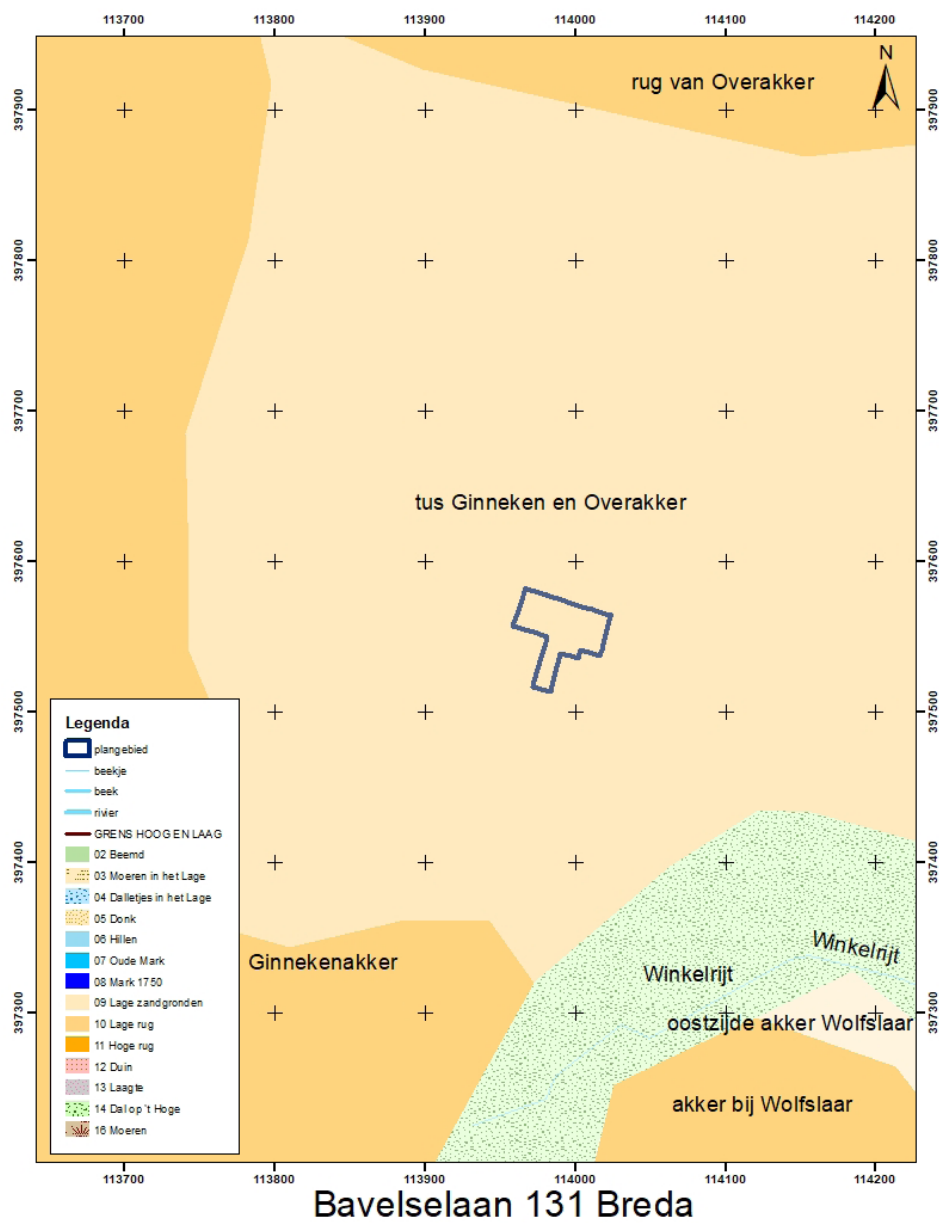
LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS EN HISTORISCHE CONTEXT

Op de geomorfologische kaart is het plangebied niet gekarteerd, omdat het binnen de bebouwde kom van Breda ligt. Leenders (2006) heeft het fysisch landschap ter hoogte van het plangebied wel gekarteerd en situeert het op een lage dekzandrug gelegen tussen de hoge dekzandruggen van Ginnekenakker en Overakker. Volgens Leenders ligt het hoogste punt van de Ginnekenakker op de kruising van de Bavelseleaan met de Allerheiligenweg, minder dan 150 meter van het plangebied. Ten zuiden van het plangebied loopt de Winkelrijt, een beekje dat uitkomt in de Bavelse Lei (Leenders 2006). Op de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd, omdat het binnen de bebouwde kom ligt. Ten zuiden van het plangebied worden hoge zwarte enkeerdgronden met zwak lemig fijn zand (zEZ21) aangetroffen. Het is aannemelijk dat deze bodem ook in het plangebied voorkomt. Het humusdek van deze gronden is vaak tussen de 60 en 90 cm dik. De grondwatertrap in het plangebied is VII. De hoogste grondwaterstand varieert van 100 tot 160 cm - mv, de laagste grondwaterstand varieert tussen de 200 en 280 cm - mv (De Nes en Craane, 2021).

Het plangebied ligt in het centrale akkergebied van Ginneken, de Ginnekenakker. Leenders beschrijft dit als een besloten akker die van na 1250 dateert. Het plangebied ligt centraal tussen drie oude nederzettingen: Karnemelkstraat, Overakker en Buistelberg. Alle drie de nederzettingen lagen op circa 300 meter afstand van het plangebied.

Leenders geeft aan dat er tijdens het beleg van 1624/25 door Spinola in de Tachtigjarige Oorlog ter hoogte van het plangebied een legerkamp heft gelegen: kamp Overakker. Rooze en Eimerman (2004) hebben echter vier legerkampjes van Spinola in de directe omgeving van het plangebied gesitueerd (op 100 tot 350 meter afstand).

Op de WOII kaart is te zien dat er tijdens de Tweede Wereldoorlog prikkeldraadversperringen lagen ter hoogte van het plangebied. Er hebben zich daarom mogelijk tijdens de Tweede Wereldoorlog gevechtshandelingen afgespeeld ter hoogte van het plangebied.

Archeologie & Archief			
Gemeente Breda	Datum: 11-08-2023	Get.: E. de Nes	BR-625-21

Afb. 2.
Fysisch landschap volgens
Leenders (2006) in de omge-
ving van het plangebied.

4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

Er waren voorafgaan aan het proefsleuvenonderzoek in 2021 nog geen archeologische onderzoeken in het plangebied uitgevoerd. Direct ten oosten van het plangebied, aan de Bavelse laan 141-143, is in 2016 een archeologisch onderzoek uitgevoerd (BR-444-16; Zaakid. 3998301100). Hierbij zijn twee vindplaatsen opgegraven: een vindplaats uit de late middeleeuwen A, waartoe een perceelgreppel en mogelijk ook één waterput hebben behoord, en een tweede vindplaats die in verband kan worden gebracht met de belegeringen tijdens de Tachtigjarige Oorlog. In deze periode is waarschijnlijk een tonwaterput gegraven. Het terrein lag toen binnen de legerkampomwalling met mogelijk zelfs een kampje op deze locatie (Nollen, 2018).

Vrijwel direct ten noordoosten van het plangebied, aan de Jorisstraat, is in 2014 een bureauonderzoek uitgevoerd (Zaakid.2459130100). Hieruit bleek dat op basis van de landschappelijke ligging en de historische informatie in het plangebied vindplaatsen aanwezig konden zijn. Er werd een middelhoge verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het neolithicum tot en met de volle middeleeuwen (tot in de 13e eeuw). Op basis van de historische kaart van het beleg van Breda werden ter plaatse van het plangebied sporen van een tentenkamp uit 1624 – 1625 verwacht.

Zo'n 350 meter ten zuiden is in 2011 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Valentijnlaan (Zaakid. 2345641100; BR-312-11). Tijdens het archeologisch onderzoek zijn behalve ontginningssporen geen archeologische sporen aangetroffen. Er zijn geen vondsten gedaan.

Op 300 meter ten zuidoosten van het plangebied is in 2003 en 2006 een archeologisch onderzoek uitgevoerd (Zaakid. 2037566100 en 2106367100; BR-077-03). Bij dit onderzoek bij Wolfslaar zijn sporen uit de ijzertijd aangetroffen, waaronder paalgaten, kuilen en spiekers. Uit de middeleeuwen zijn mogelijke karrensporen en greppels aangetroffen. Het merendeel van de aangetroffen sporen kan worden toegeschreven aan activiteiten van de belegeringen uit de eerste helft van de zeventiende eeuw. Het gaat waarschijnlijk om sporen van een legerkamp.

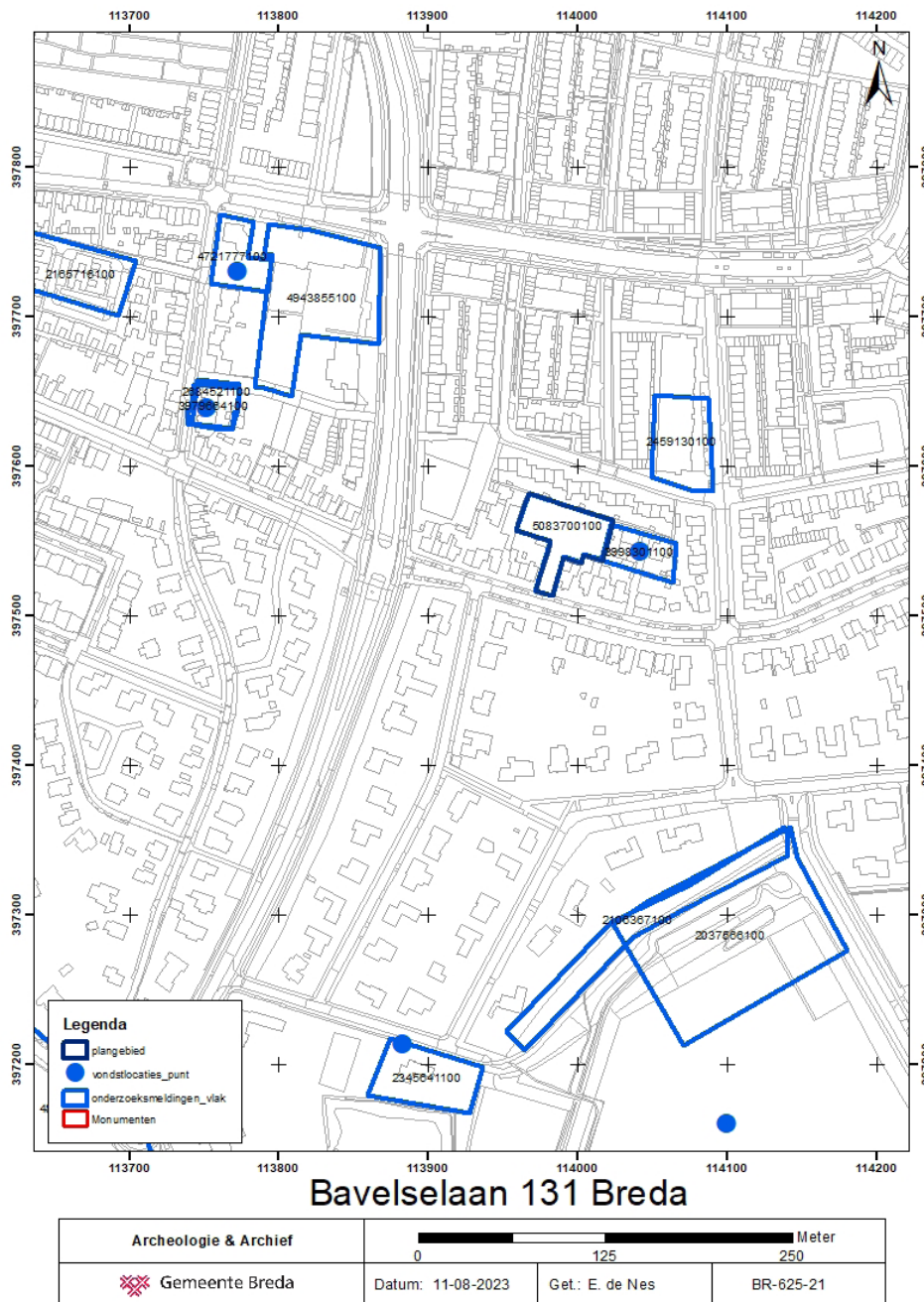
Bij Wolfslaar is tevens een waarneming gedaan waarbij aardewerk is aangetroffen uit de ijzertijd tot en met de nieuwe tijd (BR-624-21; Zaakid. 2769134100).

200 meter ten noordwesten van het plangebied, aan de Keermanslaan 70, is in 2021 door Transect een IVO-P uitgevoerd (Zaakid. 4943855100). Hierbij is een greppel uit de zeventiende eeuw, een kuil uit de nieuwe tijd en drie paalsporen uit mogelijk de ijzertijd tot middeleeuwen aangetroffen.

Dit onderzoek grenst aan een plangebied uit 2019 (BR-567-19; Zaakid. 4721777100), waar een gracht of greppel aangesneden is. Deze opgevolde gracht of greppel maakte deel uit van de buitenwal uit 1637, behorend bij het liniestelsel dat

werd aangelegd door de staatse troepen van Frederik Hendrik tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Aan dezelfde Kerkhofweg werd in 2015 mogelijk ook al een deel van de buitenwal gevonden (BR-430-15; Zaakid. 3979664100).

Verder is op ongeveer 500 m ten noordwesten van het plangebied aan het Schoolakkerplein archeologisch onderzoek uitgevoerd (Zaakid. 2165716100; BR-179-07). Hierbij zijn bewoningsresten aangetroffen uit de middeleeuwen: onder meer huisplattegronden uit de volle middeleeuwen en een waterput.

Afb. 3. Onderzoeksmeldingen, waarnemingen en vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied zoals vermeld in Archis3.

5

DOELSTELLING

5.1 Doelstelling

Het inventariserende veldonderzoek heeft tot doel op een snelle, maar betrouwbare wijze inzicht te verschaffen in de aanwezigheid van archeologische relictten in het plangebied door middel van proefsleuven. Daarbij dient voldoende inzicht te worden gegeven in de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de mogelijk aanwezige bewoningssporen op de betreffende locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering) teneinde tot een waardestelling te kunnen komen.

5.2 Vraagstelling

De vraagstelling van dit onderzoek betreft het toetsen van de archeologische verwachting zoals verwoord in het PvE. Het veldonderzoek richt zich op het opsporen van alle vindplaatsen en vondstcomplexen die in het plangebied aanwezig kunnen zijn. In het PvE zijn de volgende gebiedsspecifieke onderzoeksvragen geformuleerd om deze vraagstelling te kunnen beantwoorden.

- Zijn er sporen of vondsten uit de Tachtigjarige Oorlog in het plangebied aanwezig? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?
- Zijn er sporen of vondsten uit de middeleeuwen in het plangebied aanwezig?
- Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?
- Wat is de synergie met het onderzoek uit 2016 direct ten oosten van het plangebied (BR-444-16)?
- Is er sprake van een vindplaats binnen het plangebied?
- Zo ja: wat is de aard, datering, omvang en kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?
- Wat is de locatie van de aangetroffen vindplaats(en), zowel horizontaal als verticaal)?
- Wat kan er gezegd worden over de bodemkundige gaafheid van de bodem in het plangebied?
- Hoe is de bodemopbouw en de fysische geografie in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?
- Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?
- Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?
- Zijn er sporen van ontginning aanwezig?
- Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?

- Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?
- Is er bebouwing aanwezig?
- Kunnen de aangetroffen sporen in een groter kader worden geplaatst?
- Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?

Uit de NOaA 2.0. zijn de volgende vragen geselecteerd omdat deze mogelijk beantwoord kunnen worden door en/of relevant zijn voor de resultaten van dit onderzoek.

Conflictarcheologie

- Hoe zijn complexe militaire structuren zoals linies en belegeringswerken samengesteld en landschappelijk ingebed? (NOaA 2.0-vraag 101)
- Wat zeggen archeologische resten en structuren over de aard en het verloop van gewapende conflicten en achterliggende militair-strategische inzichten? (NOaA 2.0-vraag 93)

Dorpsvorming

- Hoe, waar en wanneer ontstaan plaatsvasten dorpen? (NOaA 2.0-vraag 75)
- Hoe en onder invloed van welke factoren verliep de bewoningsexpansie op het (post)middeleeuwse platteland? (NOaA 2.0-vraag 83)

Naast deze gebiedsspecifieke onderzoeksvragen wordt er in het PvE ook nog een aantal onderzoeksthema's en vraagstellingen vermeld die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald. In dit rapport staan deze weergegeven in bijlage 1.

6

WERKWIJZE

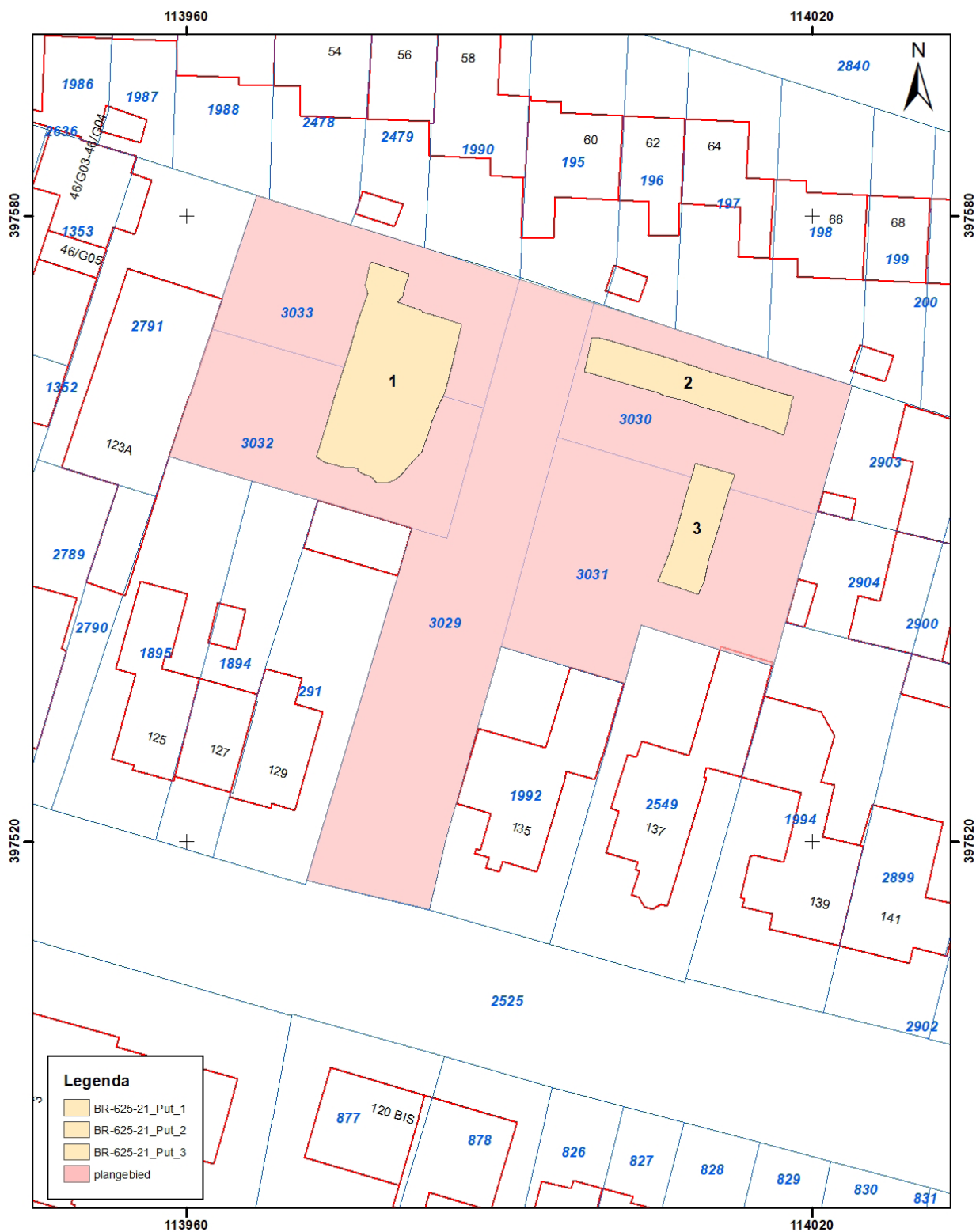
Tijdens het archeologisch onderzoek zijn twee proefsleuven van 25 meter lang en 4 meter breed en één sleuf van 12,5 meter lang en 4 meter breed conform het Programma van Eisen aangelegd (Afb. 4 en 5). Na overleg met en goedkeuring van het bevoegd gezag en de opdrachtgever is besloten een uitbreiding van circa 70 m² aan te leggen ten oosten van werkput 1. Dit omvat vrijwel het gehele toekomstige westelijke bouwvlak. De uitbreiding is aangelegd naar aanleiding van de sporen en vondsten die in de eerste proefsleuf werden aangetroffen en deze uitbreiding had als doel de vindplaats in dit deel van het plangebied beter in kaart te brengen. Deze uitbreiding valt binnen de in het PvE geboden mogelijkheid tot uitbreiding van 80 m². De uitbreiding is eveneens volledig gedocumenteerd en afgewerkt.

Bij de aanleg van de werkputten is de bovengrond afgegraven tot op het niveau waar de grondsporen goed leesbaar waren. Het vlak is aangelegd in de top van de natuurlijke ondergrond, het dekzand, dat hier op circa één meter onder het huidige maaiveld ligt. De werkputten zijn aangelegd met behulp van een graafmachine met gladde bak. De vlakken zijn gefotografeerd en vervolgens ingemeten met de *robotic total station*. De vlakhoogtes en maaiveldhoogtes zijn om de vijf meter gemeten. Het meetsysteem is nauwkeurig gekoppeld aan het Rijksdriehoeksnet.

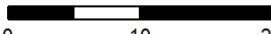
Alle sporen zijn gecoupeerd, en de archeologisch relevante sporen zijn afgewerkt. Om de tien meter zijn de profielen met een breedte van één meter gedocumenteerd. De vlakken en de stort zijn afgezocht met een metaaldetector. Aan het eind van het archeologisch onderzoek zijn alle sleuven weer dichtgemaakt. Het IVO-P is uitgevoerd conform BRL 4000, protocol BRL 4003 versie 4.1 en het PvE 2021-11.

Afb. 4.
Aanleg en documentatie van
de werkputten.

Bavelselaan 131 Breda

Archeologie & Archief	 Meter		
 Gemeente Breda	Datum: 30-06-2023	Get.: E. de Nes	BR-625-21

Afb. 5.
Plangebied Bavelselaan
131 met de locatie van de
werkputten op de huidige
kadastrale kaart.

7.1 Ondergrond en stratigrafie

In het gehele plangebied is direct onder het maaiveld een pakket met (puinrijke) moderne ophoging aanwezig van 50 tot 100 centimeter dik (S 999). Vrijwel overal is daaronder nog een oude akkerlaag aanwezig (S 990). Dit is een laag van zo'n 20 à 30 centimeter dik, bestaande uit donkerbruin licht humeus en licht siltig zand. De overgang van akkerlaag naar C-horizont is gemengder van aard door doorploeging en bioturbatie (S 991). Deze laag is zo'n 10 à 20 centimeter dik. In het oosten van het plangebied (in werkputten 2 en 3) was een inspoelingslaag (B-horizont; S 951) aanwezig, maar in het westen van het plangebied ontbrak deze. Het vlak is overal aangelegd in de top van het dekzand (C-horizont, S 950). Het dekzand is hier licht geel, matig siltig en met oranje vlekken van ijzeroxidatie.

Afb. 6.
Een profielkolom in werkput
1, in het westen van het
plangebied.

7.2 Sporen en structuren

Er zijn 18 spoornummers uitgedeeld aan archeologische sporen en 5 nummers aan bodemlagen en verstoringen.

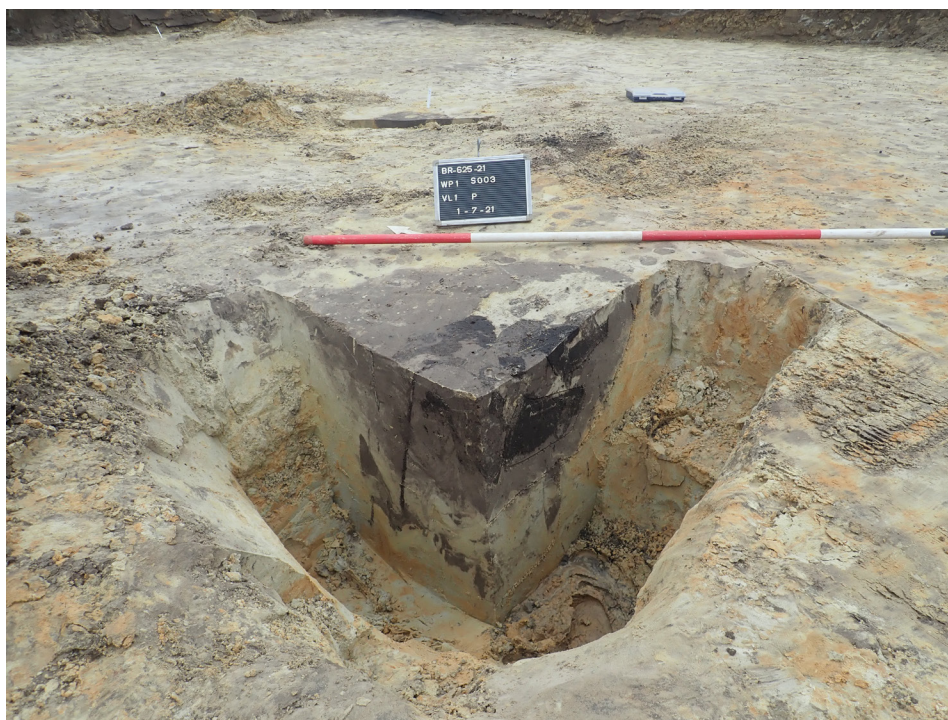
In werkput 1 zijn een afvalkuil, een greppeltje, een mogelijk waterputje, een kuil, enkele paalsporen en verstoringen gedocumenteerd.

In de afvalkuil (S 002) zat materiaal uit de zestiende en zeventiende eeuw, zoals fragmenten van een maalsteen (Afb. 7), aardewerk en dakpannen.

Het spoor dat als waterputje is geïnterpreteerd (S 003) was ondiep (60 cm onder het vlakniveau) en er was geen duidelijke bekisting aanwezig. Er zijn wel wat resten van vermolmde houten planken in aangetroffen, mogelijk duigen van een ton of een andere houten structuur. In het waterputje werden scherven aardewerk uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen, maar ook een fragmentje prehistorisch handgevormd aardewerk. Dit laatste zal opspit zijn geweest. Een scherpe datering voor het spoor kan op basis van de vondsten niet gegeven worden.

In de greppel (S 001-017) zat veel metaal en aardewerk uit de vroege en midden nieuwe tijd (1500-1850).

In werkput 2 zijn verstoringen, moderne paalsporen, een greppel en een ondiepe kuil gevonden. Deze sporen zijn op basis van de scherpe begrenzing, vulling en vorm als sporen uit de late nieuwe tijd geïnterpreteerd. Werkput 3 was bijna helemaal leeg op één moderne paalspoor na.

Afb. 7.
Kuil/waterputje S 003 in
werkput 1 gecoupeerd.

De sporen in het westelijke deel van het terrein waren goed geconserveerd en leverden informatie op over de historie van het plangebied. Het oosten was meer verstoord door recente bodemingrepen en hier waren geen archeologische waardevolle resten aanwezig. Er zijn geen sporen aangetroffen die vóór de nieuwe tijd te dateren zijn.

7.3 Vondsten

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn 17 vondstnummers uitgedeeld aan fragmenten aardewerk, natuursteen, bouw materiaal, kleipijpen en metaal. In totaal zijn 106 vondsten verzameld met een gezamenlijk gewicht van ruim 30 kilogram.

Het vondstmateriaal dateert, op één stukje handgevormd aardewerk na, uit de late middeleeuwen en de nieuwe tijd, en is grotendeels afkomstig uit spoorcontexten. Enkele vondsten zijn gedaan in de stort of tijdens de aanleg van het vlak in de akkerlaag.

Natuursteen

Opmerkelijke vondsten zijn onder andere de fragmenten maalsteen die in de afvalkuil (S 002) in werkput 1 aangetroffen werden. Het zijn de resten van twee ronde maalstenen van tefriet. De stenen hebben een diameter van 38 cm en een centraal gat van 9 cm groot. Het was een zogenaamd maalkoppel of dubbele molensteen, waarbij de bovenste steen (de loper) over de onderste steen (de ligger of legger) heen gedraaid werd. De in de stenen gehakte groeven zorgden voor de maling. Het grootste stuk maalsteen (NS0631) is 9 cm dik en vermoedelijk is dit de ligger. Twee andere stukken steen die bij elkaar horen (NS0632) zijn 5,5 cm dik en hoorden bij de loper. Laatstgenoemde steen heeft een taps toelopend gat waardoor deze als loper geïnterpreteerd is. Ook heeft deze steen aan de 'bovenzijde' inkepingen waarmee hij aan een draai-

Afb. 8.
NS0631, de ene helft (ligger)
van een maalsteen.

Afb. 9.
NS0631 en NS0632 samen.
De delen van de loper op de
gebroken ligger.

ende constructie bevestigd kon worden. De groeven waren nog scherp aanwezig in de fragmenten maalsteen. Een ander fragment natuursteen uit deze afvalkuil is een fragment bewerkte kalkzandsteen (mergel), mogelijk afkomstig van een dorpel (NS0630).

Metaal

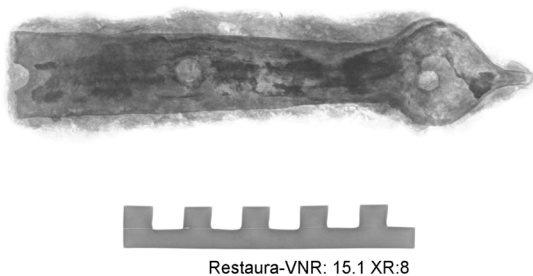
In het mogelijke waterputje (S 003) werd een stuk metaal gevonden dat, mede dankzij röntgenfoto's, geïnterpreteerd kon worden als deel van een roskam (MT9943). Aan één zijde van het metaal zijn nog sterk afgeronde punten zichtbaar. Het is echter slechts een klein deel van een roskam en verder niet te dateren.

Uit het greppeltje in werkput 1 (S 017) kwamen vier metaalvondsten, die sterk gecorrodeerd waren en voorzien van aanslag. Hiervan zijn röntgenfoto's genomen om de inhoud van de metaalvondsten te bepalen. Het bleek te gaan om een deel van een geheng van een deur (MT9944; Afb. 10), een schacht van een gereedschap (MT9945), een deel van een gereedschap (MT9946) en een tralie (MT9947). Die laatste vondst, de legger van een tralie(raam), is vrijgeprepareerd en geconserveerd. Het object is 59 cm lang en betreft een horizontale ligger van traliewerk met negen vierkante gaten, waarin zich de verticale tralies hebben bevonden (Afb. 9).

In de afvalkuil (S 002) werd een blad van een klein ijzeren schepje gevonden, dat zeer slecht geconserveerd was. Tot slot zijn er nog enkele spijkers en roestbrokken verzameld, en werd in de stort van werkput 3 een loden musketkogel gevonden.

Afb. 10.
De legger van een tralieraam
(MT9947), geconserveerd.
Foto: Restaura.

Afb. 11.
Röntgenfoto van deel van
een deurbeslag of geheng
(MT9944). Foto: Restaura.

Aardewerk

In het mogelijke waterputje (S 003) werden scherven aardewerk uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen, maar ook een fragmentje prehistorisch handgevoormd aardewerk. Dat laatste is vermoedelijk opspit.

Afvalkuil 002 bevatte aardewerk uit de zestiende en zeventiende eeuw, waaronder een deel van een steengoed kan uit Raeren (uit de zestiende eeuw) en een zeventiende eeuwse roodbakkende aspot.

In kuil 004 werd aardewerk uit de midden en late nieuwe tijd gevonden, waaronder industrieel wit aardewerk uit de negentiende of twintigste eeuw.

Overige vondsten

In de akkerlaag en de stort werden twee stelen van kleipijpen gevonden. Een fragment was niet scherper te dateren dan in de midden nieuwe tijd, het andere fragment kon op basis van de reliëfdecoratie gedateerd worden tussen 1730 en 1780.

8

CONCLUSIE

In opdracht van SB Invest BV heeft Team Archeologie & Archief van de gemeente Breda op 1 juli 2021 een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd op een perceel aan de Bavelse laan 131 te Breda. Tijdens het archeologisch onderzoek zijn twee proefsleuven van 25 meter lang en 4 meter breed en één sleuf van 12,5 meter lang en 4 meter breed aangelegd. Er zijn tijdens het veldwerk 18 spoornummers uitgedeeld aan archeologische sporen en vijf nummers aan bodemlagen en verstoringen. In werkput 1 zijn een afvalkuil, een greppeltje, een mogelijk waterputje, een kuil, enkele paalsporen en verstoringen gedocumenteerd. In werkput 2 zijn verstoringen, recente paalsporen, een greppel en een ondiepe kuil gevonden. Werkput 3 was bijna helemaal leeg op één recent paalspoor na. Niet alle sporen waren te dateren, maar de sporen die op basis van het vondstmateriaal te dateren waren, dateren uit de nieuwe tijd. In werkput 1 zijn enkele sporen uit de vroege en midden nieuwe tijd aangetroffen, in werkput 2 en 3 alleen sporen uit de late nieuwe tijd.

8.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Op basis van de resultaten van het IVO-P kunnen alleen de gebiedsspecifieke beantwoord worden.

- *Zijn er sporen of vondsten uit de Tachtigjarige Oorlog in het plangebied aanwezig? Zijn er sporen van een legerkamp, of omwalling?*

Er zijn geen sporen aangetroffen die met zekerheid aan de Tachtigjarige Oorlog gekoppeld kunnen worden, wel zouden sommige sporen qua datering passen binnen deze periode.

- *Zijn er sporen of vondsten uit de middeleeuwen in het plangebied aanwezig?*

Er zijn geen sporen uit de middeleeuwen aangetroffen.

- *Zijn er sporen die wijzen op middeleeuwse oorsprong van de bewoning?*

Er zijn geen sporen uit de middeleeuwen aangetroffen.

- *Wat is de synergie met het onderzoek uit 2016 direct ten oosten van het plangebied (BR-444-16)?*

Binnen het plangebied uit 2016 liggen twee vindplaatsen. Een vindplaats uit de late middeleeuwen A (1050-1250) waartoe een perceelgreppel en mogelijk ook één waterput hebben behoord, en een tweede vindplaats die in verband kan worden

gebracht met de belegeringen in de Tachtigjarige Oorlog. De huidige onderzoeksresultaten zijn niet te relateren aan de middeleeuwse vindplaats uit het onderzoek uit 2016 (BR-444-16), maar zouden deels wel gelijktijdig kunnen zijn met de vindplaats uit de zestiende en/of zeventiende eeuw. Er zijn geen sporen aangetroffen die met zekerheid aan de Tachtigjarige Oorlog gekoppeld kunnen worden. De sporen van beide onderzoeken zijn verder niet aan elkaar te relateren.

- *Is er sprake van een vindplaats binnen het plangebied?*

Ja er is sprake van een vindplaats. Deze bestaat uit sporen en vondsten uit de nieuwe tijd.

- *Zo ja: wat is de aard, datering, omvang en kwaliteit van de aangetroffen vindplaats(en)?*

De sporen bestaan uit paalsporen, greppels, kuilen, een afvalkuil en een mogelijke waterput. In het westelijke deel van het terrein waren de sporen goed geconserveerd, terwijl de sporen in het oosten meer verstoord waren door recente bodemingrepen. Alle sporen dateren uit de nieuwe tijd.

- *Wat is de locatie van de aangetroffen vindplaats(en), zowel horizontaal als verticaal)?*

In werkput 1 zijn enkele sporen uit de vroege en midden nieuwe tijd aangetroffen, in werkput 2 en 3 alleen sporen uit de late nieuwe tijd. Alle sporen zijn gedocumenteerd in de top van het dekzand, op zo'n 80 tot 100 centimeter onder het maaiveld.

- *Wat kan er gezegd worden over de bodemkundige gaafheid van de bodem in het plangebied?*

Vrijwel overal in het plangebied was een oude akkerlaag aanwezig (uit de nieuwe tijd). De top van het dekzand was veelal onverstoord. Oudere akker- of ophogingslagen zijn er niet.

- *Hoe is de bodemopbouw en de fysische geografie in het gebied (tevens eventueel door middel van boringen in kaart te brengen)?*

In het gehele plangebied is direct onder het maaiveld een pakket met (puinrijke) moderne ophoging aanwezig van 50 tot 100 centimeter dik (S 999). Vrijwel overal is daaronder nog een oude akkerlaag aanwezig (S 990). Dit is een laag van zo'n 20 à 30 centimeter dik, bestaande uit donkerbruin licht humeus en licht siltig zand. De overgang van akkerlaag naar C-horizont is gemengder van aard door doorploeging en bioturbatie (S 991). Deze laag is zo'n 10 à 20 centimeter dik. In het oosten van het plangebied (in werkputten 2 en 3) was een inspoelingslaag (B-horizont; S 951) aanwezig, maar in het westen van het plangebied ontbrak deze. Het vlak is overal aangelegd in de top van het dekzand (C-horizont, S 950). Het dekzand is hier licht geel, matig siltig en met oranje vlekken van ijzeroxidatie.

- *Zijn er sporen uit het paleolithicum/mesolithicum aanwezig?*

Nee, er zijn geen sporen uit de steentijd aanwezig.

- *Zijn er sporen uit het neolithicum, de bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig?*

Nee, er zijn geen sporen uit de steentijd, bronstijd, ijzertijd of Romeinse tijd aanwezig.

- *Zijn er sporen van ontginning aanwezig?*

Nee, er zijn geen sporen van ontginning aanwezig.

- *Is er sprake van een esdek en wat is de ontwikkeling en datering hiervan?*

Vrijwel overal in het plangebied was een akkerlaag uit de nieuwe tijd aanwezig. Deze was echter maar 20 à 30 centimeter dik. Van een echt esdek is hier geen sprake.

- *Zijn er sporen van oudere infrastructuur aanwezig?*

Nee, er zijn geen resten van oude infrastructuur aanwezig.

- *Is er bebouwing aanwezig?*

Nee, er is geen bebouwing aanwezig.

- *Kunnen de aangetroffen sporen in een groter kader worden geplaatst?*

Hiervoor zijn de sporen te beperkt.

- *Wat is de waarde van de aangetroffen sporen?*

Zie hoofdstuk 9 voor de waardering.

9

WAARDERING EN AANBEVELING

Er is een vindplaats aangetroffen, deze wordt gewaardeerd conform de specificaties van de BRL 4000 versie 4.1, protocol 4003 VS06. Dit waarderingsproces vindt plaats in een aantal stappen:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten, waardering op basis van schoonheid en herinneringswaarde.
2. Waardering op basis van fysieke criteria, waardering op basis van gaafheid en conservering.
3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria, waardering op basis van zeldzaamheid, informatie waarde, ensemblewaarde en representativiteit.

waarden	criteria	scores
beleving	schoonheid	n.v.t.
	herinneringswaarde	n.v.t.
fysieke kwaliteit	gaafheid	2
	conservering	2
inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	2
	informatie waarde	2
	ensemblewaarde	2
	representativiteit	n.v.t.

Tabel 1
Scoretabel waardestelling uit de BRL 4000 versie 4.1 waarbij 1 de laagste waarde en 3 de hoogste waarde is.

1. De criteria schoonheid en herinneringswaarde zijn alleen van toepassing op archeologische vindplaatsen die nog zichtbaar zijn in het landschap. Hier is dat niet het geval daarom is de belevingswaarde niet van toepassing op het onderzochte terrein.

2. De criteria gaafheid en conservering krijgen een een middelhoge score. De sporen waren over het algemeen goed geconserveerd maar er was ook sprake van recente verstoringen.

3. De criteria zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde krijgen een middelhoge score. De sporen en vondsten hebben enige informatie opgeleverd over de gebruiks- en bewoningsgeschiedenis van het plangebied.

Op basis van de resultaten van het IVO-P BavelseLaan 131 wordt geadviseerd het plangebied vrij te geven voor de geplande ontwikkelingen. Dit advies is overgenomen in het ErfgoedBesluit 2021-39 (Craane en Peters 2021).

Tot slot merken we op dat dit archeologisch onderzoek geen 100% garantie geeft dat er geen archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Wanneer er bij het ontgraven van het terrein toch nog archeologische sporen aan het licht komen, dienen deze

volgens de Erfgoedwet 2016 Artikel 5.10 zo spoedig mogelijk te worden gemeld bij team Archeologie & Archief van de gemeente Breda (drs. F.J.C. Peters, tel. 076 529 9468).

10

LITERATUUR EN AFBEELDINGEN

Literatuur

Centraal College van Deskundigen, 2018. *BRL SIKB 4000 versie 4.1, Beoordelingsrichtlijn Archeologie*, Gouda.

Craane, M.L. en F.J.C. Peters, 2021. *Selectiebesluit archeologie Bavelse laan 131, (2021/39)*, Breda.

Leenders, K.A.H.W., 2006. *Cultuurhistorische landschapsinventarisatie gemeente Breda*, Breda.

Nes, E. de en M.L. Craane, 2021. *Programma van Eisen Breda. Bavelse laan 131 (2021-11)*, Breda.

Nollen, J.H. 2018. *Breda Bavelse laan 141-143 Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven*, Erfgoedrapport Breda 248.

Websites

<https://archis.cultureelerfgoed.nl>

<https://erfgoed.breda.nl/>

topotijdreis.nl

Afbeeldingen

Afbeelding 1

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Archeologie & Archief.

Afbeelding 2

- Kaartmateriaal Leenders 2006.

Afbeelding 3

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Archeologie & Archief en Archis3.

Afbeelding 4 t/m 8

- Kaartmateriaal en foto's Gemeente Breda, Team Archeologie & Archief.

Afbeelding 9 en 10

- Foto's Restauratieatelier Restaura

Bijlage

- Kaartmateriaal Gemeente Breda, Team Archeologie & Archief.

Bijlage 1: Onderzoeksthema's en vraagstellingen

Zoals in paragraaf 5.2 staat vermeld dient er naast de gebiedsgerichte onderzoeksvragen ook aandacht te worden besteed aan onderstaande onderzoeksthema's en vraagstellingen die vanuit het totale archeologisch onderzoek in Breda-West zijn vertaald.

Landschap

- Hoe zag de paleogeografie er uit? Wat is de geomorfologische achtergrond van het huidige landschap? Wat is de hydrologische ontwikkeling in het gebied?
- Welke ontwikkelingen van het landschap en het milieu vonden gedurende deze periode plaats en welke invloeden hadden deze op het leefmilieu van de mens?

Bodem

- Tot op heden bestaat nog geen compleet beeld van de bodemopbouw in het centrum van Breda. Dit is onder andere het gevolg van het feit dat in de loop van de late middeleeuwen de mens op grote schaal het natuurlijk landschap heeft aangepast door middel van ophogingen. Enerzijds lijkt het landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben bij het uitkiezen van de oudste nederzetting-kern van Breda, anderzijds heeft men aan het eind van de 13e eeuw en het begin van de 14e eeuw op grote schaal de natuurlijke loop van de Mark teruggedrongen ten behoeve van uitbreiding en verdichting van de middeleeuwse kern. Ook bij de aanleg van de stadsverdediging lijkt het reliëf en landschap een belangrijke rol gespeeld te hebben. Informatie over de exacte wisselwerking tussen het natuurlijk landschap en de ontwikkeling en inrichting ligt op veel plaatsen in het bodemarchief opgeslagen.
- Archeologisch onderzoek naar het gebruik en de functie van beekdalen in het verleden heeft tot nu toe op kleine schaal plaats gevonden. Om beter inzicht te verkrijgen in de relatie en interactie tussen mens en beekdalen is het van belang de bodemopbouw en processen van bodemvorming in beekdalen beter in kaart te brengen.
- De hoger gelegen dekzandruggen zijn van oudsher geliefde plaatsen voor de mens om zich te vestigen. De ontwikkeling van cultuurlagen en esdekken is een belangrijk onderdeel van het archeologisch onderzoek. Op basis van deze ontwikkelingen kan een beter inzicht worden verkregen in het gebruik, de functie en betekenis van het landschap voor de mens.
- In Breda komen niet alleen pleistocene zandgronden voor die worden aangeduid als het Hoge, in het noordelijke deel van Breda komen holocene afzettingen voor, het Lage. In dit deel van Breda komen moeren (veengebieden), dalletjes, dijken, beemden en donken voor. Vooral de beemden zijn een kenmerkend onderdeel van het Lage en werden als grasland werden in het verleden extensief gebruikt als hooilanden en voor het weiden van vee. De functie van en de relatie tussen het Lage en de mens is nog niet intensief onderzocht.

Flora/fauna

- Wat was de aard van de begroeiing van het landschap gedurende de periode late prehistorie tot en met de middeleeuwen en welke invloeden had deze op de leefwijze van de mens?
- Welke wilde dieren kwamen in de vrije natuur in de omgeving van de nederzetting en de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Welke gedomesticeerde dieren kwamen in de omgeving van de nederzetting en in de nederzetting zelf voor, zowel op het land als in het water en welke invloed hadden deze op de leefwijze van de mens?
- Het verkrijgen van informatie over de lange termijnontwikkeling van de vegetatie in de regio; de verhouding tussen de gebruikte en niet-gebruikte ruimte; de agrarische economie; de voedsel economie; het gebruik van ruimte in huizen en op erven.

Bewoning / Nederzetting

- Zijn er nederzettingssporen op het terrein aanwezig en welke datering hebben zij? Geef, indien mogelijk, een fasering binnen de nederzetting.
- Hoe is de bewoning gestructureerd – losse erven of geconcentreerde bewoning? Is het mogelijk complete erven op dit terrein uit enige periode te onderzoeken?
- Wat is de verklaring voor de locatiekeuze ten opzichte van het 'natuurlijke' landschap en indien mogelijk het cultuurlandschap?
- Welke relatie is er te leggen tussen eventueel in tijd opvolgende elementen in het landschap (bv nederzettingssporen en begravingen uit uiteenlopende perioden)?
- Is er een koppeling mogelijk tussen de archeologische en de historische gegevens en archieven en welke relevantie of betekenis heeft dit?

Verkaveling

- Zijn er sporen van verkaveling in het terrein, en zo ja wat is de aard en de wijze van aanleg van de verkaveling (sloten, greppels, afrastering, etc.)?
- Wat is de vorm van de verkaveling en omvang van de omgrensde percelen, zowel binnen als buiten een eventuele nederzetting?
- Welke relatie is er te leggen tussen de perceelgrenzen en de vroegste kadasterkaarten?
- Waarvoor zijn de kavels gebruikt?

Infrastructuur

- Komen er in het gebied sporen van paden, wegen en voorden voor en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Komen er in het gebied waterbeheerstructuren voor zoals dijken, gemalen, stuwen en (afwatering)sloten en welke relatie hebben deze tot het onderzoeksgebied?
- Wat is de relatie tussen de gebouwen en de diverse elementen van de infrastructuur?

- Wat is de relatie tussen de vormen van infrastructuur en de historische gegevens over paden en wegen?

Vestingbouw

- Zijn in het onderzoeksgebied sporen van vestingbouw of linies (onverstoord) aanwezig?
- Welke fasen uit de vestingbouw zijn op het terrein aanwezig?
- Zijn de sporen van vestingbouw te koppelen aan de vestingkaarten (uitgave gemeente Breda 2008)?

Complextype/Ensemble

- Hoe kan de locatie beschreven worden in termen van ensembles van sporentypen en -clusters? Het gaat erom ensembles te typeren opgebouwd vanuit de meest eenvoudige vorm tot de meest samengestelde vorm. Deze getypeerde (representatieve of juist uitzonderlijke) ensembles hebben de functie van bouwsteen in de beschrijving van de aard van het gehele complextype.
- Het verkrijgen van inzicht in de lange termijnontwikkeling van de bewoning in de regio en daaraan gerelateerd het gebruik van de ruimte.
- Inzicht krijgen in de begrenzing en het karakter van de bewoningssporen; inzicht krijgen in de ruimtelijke en chronologische relatie tussen bewoningssporen uit verschillende perioden; vraagstukken omtrent continuïteit en discontinuïteit in bewoning beantwoorden; inzicht krijgen in de functie en het gebruik van zones in het landschap, bijvoorbeeld de situering van "site" en "off-site", nederzetting en grafvelden, dekzandrug en beekdal.

Bijlage 2: periodentabel

paleolithicum (oude steentijd)		tot 8800 voor Chr.
	vroeg-paleolithicum	tot 300000 C ¹⁴
	midden-paleolithicum	300000 - 35000 C ¹⁴
	laat-paleolithicum	35000 C ¹⁴ - 8800 voor Chr.
mesolithicum (midden steentijd)		8800 - 4900 voor Chr.
	vroeg-mesolithicum	8800 - 7100 voor Chr.
	midden-mesolithicum	7100 - 6450 voor Chr.
	laat-mesolithicum	6450 - 4900 voor Chr.
neolithicum (nieuwe steentijd)		5300 - 2000 voor Chr.
	vroeg-neolithicum	5300 - 4200 voor Chr.
	midden-neolithicum	4200 - 2850 voor Chr.
	laat-neolithicum	2850 - 2000 voor Chr.
bronstijd		2000 - 800 voor Chr.
	vroege bronstijd	2000 - 1800 voor Chr.
	midden bronstijd	1800 - 1100 voor Chr.
	late bronstijd	1100 - 800 voor Chr.
ijzertijd		800 - 12 voor Chr.
	vroege ijzertijd	800 - 500 voor Chr.
	midden ijzertijd	500 - 250 voor Chr.
	late ijzertijd	250 - 12 voor Chr.
Romeinse tijd		12 voor Chr. - 450 na Chr.
	vroege Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
	midden Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
	laat Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
middeleeuwen		450 - 1500 na Chr.
	vroege middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
	late middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
	late middeleeuwen A (LMEA)	1050-1250 na Chr.
	late middeleeuwen B (LMEB)	1250 - 1500 na Chr.
nieuwe tijd		na 1500 na Chr.
	vroege nieuwe tijd (NTA)	1500 - 1650 na Chr.
	midden nieuwe tijd (NTB)	1650 - 1850 na Chr.
	late nieuwe tijd (NTC)	na 1850 na Chr.

Bijlage 3: sporenlijst

Put	Vlak	Spoor	Vervallen	Spooraard	Nap onder	Nap boven	Spoor- diepte	Begin periode	Eind periode
1	1	001	False	GR	3.52	3.67	15	NTA	NTB
1	1	002	False	AFK	3.43	3.65	22	NTA	NTB
1	1	003	False	WA	3.01	3.61	60		
1	1	004	False	KL	3.04	3.64	60	NTC	NTC
1	1	015	False	PK	3.38	3.56	18		
1	1	016	False	PGK	3.36	3.56	20		
1	1	017	False	GR	3.59	3.69	10	NTA	NTB
1	1	018	False	PGK	3.58	3.68	10		
1	1	950	False	C					
1	1	990	False	AKK					
1	1	991	False	AKK					
1	1	999	False	VERST		3.64		NTC	NTC
1	P1	950	False	C					
1	P1	990	False	AKK					
1	P1	991	False	AKK					
1	P1	999	False	VERST		3.64		NTC	NTC
1	P2	950	False	C					
1	P2	990	False	AKK					
1	P2	991	False	AKK					
1	P2	999	False	VERST		3.64		NTC	NTC
1	P3	950	False	C					
1	P3	990	False	AKK					
1	P3	991	False	AKK					
1	P3	999	False	VERST		3.64		NTC	NTC
2	1	000	False	STV					
2	1	005	False	DP	3.1	3.32	22		
2	1	006	False	PGK	3.04	3.26	22	NTC	NTC
2	1	007	False	PK	3.21	3.29	8	NTC	NTC
2	1	008	False	PK	3.06	3.3	24	NTC	NTC
2	1	009	False	GR	2.95	3.31	36	NTC	NTC
2	1	010	False	PK	3.05	3.29	24	NTC	NTC
2	1	011	False	PK	3.09	3.29	20	NTC	NTC
2	1	012	False	PK	3.23	3.27	4	NTC	NTC
2	1	013	False	PK	3.08	3.28	20	NTC	NTC
2	1	951	False	B					
2	1	999	False	VERST				NTC	NTC
2	P1	950	False	C					
2	P1	951	False	B					
2	P1	999	False	VERST				NTC	NTC
2	P2	950	False	C					
2	P2	951	False	B					
2	P2	990	False	AKK					
2	P2	999	False	VERST				NTC	NTC

Put	Vlak	Spoor	Vervallen	Spooraard	Nap onder	Nap boven	Spoor- diepte	Begin periode	Eind periode
2	P3	950	False	C					
2	P3	951	False	B					
2	P3	990	False	AKK					
2	P3	999	False	VERST				NTC	NTC
3	1	000	False	STV					
3	1	014	False	PK	3.31	3.39	8	NTC	NTC
3	1	951	False	B					
3	P1	950	False	C					
3	P1	951	False	B					
3	P1	990	False	AKK					
3	P1	999	False	A					
3	P2	950	False	C					
3	P2	951	False	B					
3	P2	990	False	AKK					
3	P2	999	False	A					

Spooraard	Betekenis
A	Bouwvoor
AAN	aanleg put
AFK	afvalkuil
AFL	afvallaag
AKK	akkerlaag
AKR	oude akkerlaag
ANT	antropogeen
APL	aanplempingslaag
ASL	aanspoelingslaag
AV	aanleg vlak
AWC	aardewerkconcentratie
B	Inspoelingshorizont
BA	balk
BEL	belegeringswerk
BES	beschoeiing
BGR	begraving
BKS	bekisting
BMP	boomstamput
BOC	botconcentratie
BPA	beschoeiing, palen
BPL	beschoeiing, planken
BPT	beerput/beerkuil
BRK	brandkuil
BRL	brandlaag
BUN	visbun
BVA	boomval
BVO	bijzondere vondst
C	moedermateriaal
CR	crematiegraf
CULL	cultuurlaag
DGZ	dagzomende laag
DIG	dierbegraving
DK	drenckuil
DLT	doorlaat(door een muur)
DP	depressie
DRG	diergang
E	uitspoelingshorizont
EG	erfgreppel
ES	esdek
FUNL	funderingslaag
GA	gracht
GE	geul/kreek/rivier
GHE	grafheuvel
GR	greppel
GRGR	greppelgraf
GT	goot
GVB	grondverbetering

Spooraard	Betekenis
HA	haard
HAK	haardkuil
HAP	haardplaats
HCON	houtconstructie
HG	huisgreppel
HI	hoefindrukken
HKC	houtschoolconcentratie
HO	hout
HU	hutkom
IN	inhumatiegraf
KEK	kelderkuil
KEL	kelder
KG	kringgriepel
KGO	ovale kringgreppel
KGR	ronde kringgreppel
KGV	vierkante kringgreppel
KL	kuil
KRK	kreek
KS	karrenspoor
LAT	latrine
LG	laag
LML	leemlaag
LO	ophogingslaag
LPN	loophniveau
LS	stortlaag
LV	losse vondst
MOE	moerige laag
MR	muur
MSK	mestkuil
MST	muursteen
NAT	natuurlijk
NVP	plantaardige verstoring
NZL	nazak, laag
OBJ	object
OPP	oppervlaktevondst
OPS	opspit
OV	oven
PA	houten paal
PAK	paal met paalkuil: intacte paal
PG	paalgat: grondspoor voormalige
PGK	paalgat met paalkuil: grondspoor
PK	paalkuil: grondspoor kuil voor
PL	plank
PLL	plaggenlaag
PLP	plaggenput

Spoor aard	Betekenis
PO	poel/ven/meer
POT	potstal
PS	ploegspoor
PSE	ploegspoor, eergetouw
PSK	ploegspoor, keerploeg
PUC	puinconcentratie
REC	recent
RPA	palenrij
RPG	rij paalgaten
RPK	rij paalkuilen
RPL	rij planken
SG	standgreppel
SI	silo
SINL	sintellaag
SL	sloot
SPECL	specielaag
SPG	spitsgracht
SS	spitspoor
ST	steen
STC	steenconcentratie
STCO	steenconstructie
STRA	straatniveau
STV	stortvondst
TDL	talud, laag
TON	tonput
UGK	uitgraafkuil
UIT	uitbraakspoor
VEG	vegetatierestant
VERK	verkleuring
VERST	verstoring
VERV	vervalt
VL	vlek
VLIJ	vlijlaag
VN	veen
VR	vloer
VRD	voorraad
VSC	vuursteenconcentratie
VW	vlechtwerk
WA	waterput
WG	weg
WK	waterkuil
WL	wal
WVH	wegverharding
XXX	onbekend

Bijlage 4: vondstenlijst

Vondstnummer	Put	Spoor	Categorie	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-625-21.001STN	1	002	STN	6	12926		twee maalstenen tefriet(gehalveerd)				
BR-625-21.001STN- NS0631	1	002	STN	1	9056						
BR-625-21.001STN- NS0632	1	002	STN	5	3870						
BR-625-21.002CER	1	002	CER	28	1771,20			16	17	NTA	NTB
BR-625-21.003BWM	1	002	BWM	5	1740,30		3 fragm roodbakkende dakpan, 2 fragm grijze plavuis				
BR-625-21.003STN	1	002	STN	1	9000		fragm bewerkt kalkzandsteen (mergel), mogelijk van een dorpel..				
BR-625-21.003STN- NS0630	1	002	STN	1	9000						
BR-625-21.004MTL	1	002	MTL	1	724,20	schep					
BR-625-21.005CER	1	004	CER	3	46,80					NTB	NTC
BR-625-21.005STN	1	004	STN	1	8		leisteel				
BR-625-21.006CER	1	990	CER	2	13,80					NTA	NTB
BR-625-21.006PYP	1	990	PYP	1	4,80		1 steel met decoratie			NTB	NTB
BR-625-21.007MTL1	1	001	MTL	2	29,90	spijker					
BR-625-21.007MTL2	1	001	MTL	1	19,50	spijker					
BR-625-21.008CER	1	991	CER	1	1,40					LMEA	LMEA
BR-625-21.009CER	2	009	CER	2	37,20					NTA	NTB
BR-625-21.010PYP	2	000	PYP	1	2,90						
BR-625-21.010PYP- PP0854	2	000	PYP	1	2,9			1730	1780	NTB	NTB
BR-625-21.011MTL	3	000	MTL	1	37,20						
BR-625-21.011MTL- MT9774	3	000	MTL	1	37,2	mus- ketko- gel					
BR-625-21.012BWM	1	017	BWM	1	22,60		fragm gele baksteen				
BR-625-21.012CER	1	017	CER	31	962,90					NTA	NTA
BR-625-21.013CER	1	003	CER	4	60,60					BRONS	NTC
BR-625-21.013MTL	1	003	MTL	1	93		Brl:436 Restaura Röntgen en Advies				

Vondstnummer	Put	Spoor	Categorie	Aantal	Gewicht	Object	Opmerking	Begin datering	Eind datering	Begin periode	Eind periode
BR-625-21.013MTL-MT09943	1	003	MTL	1	93		deel roskam				
BR-625-21.013STN	1	003	STN	1	0,90		fragm zwart verbrand leisteen				
BR-625-21.014MTL	1	017	MTL	1	1711,80	tralie	tralie				
BR-625-21.014MTL-MT09947	1	017	MTL	1	1711.8		tralie				
BR-625-21.015MTL	1	017	MTL	3	1137						
BR-625-21.015MTL-MT09944	1	017	MTL	1	545.9		Deel geheng deur, uiteinde uitgesmeed, gebroken op spijkergat.				
BR-625-21.015MTL-MT09945	1	017	MTL	1	395.7		Het betreft de schacht van een gereedschap, mogelijk een schep. één uiteinde afgebroken.				
BR-625-21.015MTL-MT09946	1	017	MTL	1	195.9		Het betreft een deel van een gereedschap				
BR-625-21.016MTL	1	003	MTL	7	52,50		brokken roest				
BR-625-21.017CER	1	016	CER	1	1,30					LMEB	NTA

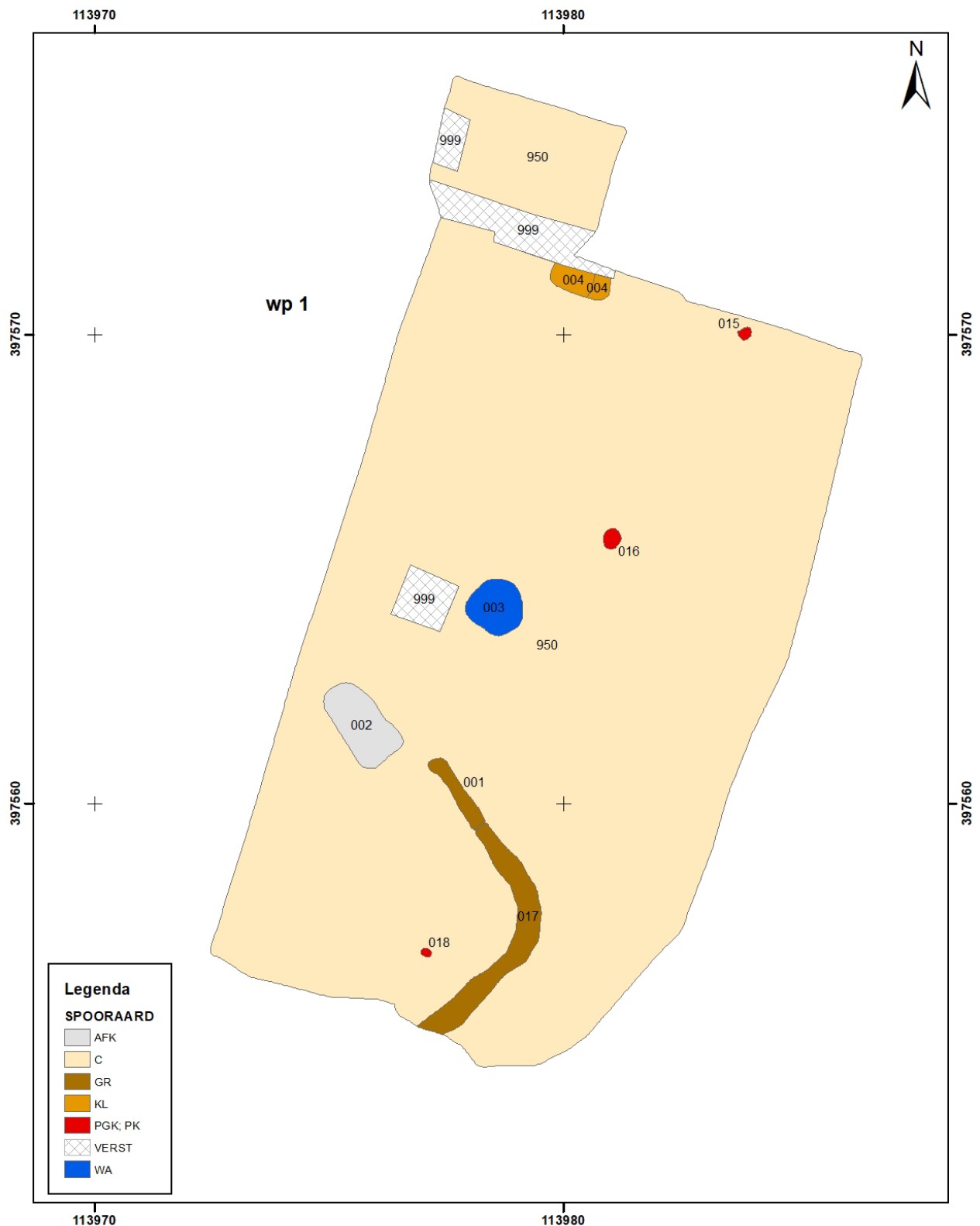
Categorie	Betekenis	Opmerking
ABM	algemeen biologisch monster	monster
AZM	algemeen zeefmonster	monster
BEE	Been Gewei bewerkt	
BWM	Bouwmateriaal	
CER	Aardewerk	
CPY	Pijpaarde	
ECO	Ecologisch	
FAU	Fauna	
GLS	Glas	
HK	Houtskool	
HT	Hout	
KHL	Huttenleem	
KSC	Sculpturen	
KST	Kunststof	
LEE	Leer	
MAR	monster arthropoda	monster
MB	monster botanie	monster
MBO	monster van klein botmateriaal	monster
MC14	monster voor C14-dat	monster
MCR	crematiemonster	monster
MDN	monster voor dendrochronologie	monster
ME	monster ecologisch	monster
MFF	fosfaatmonster	monster
MHK	houtskoolmonster	monster
MHT	houtmonster	monster
MIX	Gemengd	
MLM	leemmonster	monster
MNT	Munten	
MPL	plaggenmonster	monster
MPO	pollenmonster	monster
MSC	schelpenmonster	monster
MSE	sedimentmonster	monster
MSL	monster slijpplaat	monster
MTL	Metaal	
MZ	monster zoologisch	monster
MZA	zadenmonster	monster
PMA	Plant.macroresten	
PYP	Rookpijp	
SC	Schelpen	
SLK	Metaalslakken	
SP	bijzondere vondst	
STN	Natuursteen	
TW	Touw	
TXT	Textiel	
VST	Vuursteen	
XXX	Onbekend	

Bijlage 5: aardewerkdeterminatielijst

Vondstnummer	Volg_nr	SUBCATEGORIE	OBJECT_AARDE- WERK	RAND	WAND	BODEM	OOR	TUIT	TOTAAL	MAI	GEWICHT	GLAZUR	VERSIERING	DATERING BEGIN	DATERING EIND	PERIODE BEGIN	PERIODE EIND	OPMERKINGEN
BR-625-21.012CER	1	WIT			1				1	1	19,4	IN				NTA	NTB	
BR-625-21.012CER	2	ROOD	PAN	2					2	2	325,4	IN				NTA	NTB	met geknepen steel
BR-625-21.012CER	3	ROOD	GRAPE			1			1	1	33,3	IN				NTA	NTB	pootje
BR-625-21.012CER	4	ROOD	PIS			2			2	2	275					NTA	NTA	1 x inw glazuur, 1 x beide zijden glazuur
BR-625-21.012CER	5	ROOD	KOM	2					2	1	95,8	IN		1500	1650	NTA	NTA	kom met scherpe knik bodem-wand en schenklip
BR-625-21.012CER	6	ROOD	KAN	1					1	1	78,8	BEI				NTA	NTA	
BR-625-21.012CER	7	ROOD	BORD	1					1	1	24,6					NTA	NTA	
BR-625-21.012CER	8	ROOD			10					4	110,1					NTA	NTB	
BR-625-21.006CER	1	ROOD			2				2	2	13,8					NTA	NTB	
BR-625-21.005CER	1	INDUS- WIT		2					2	2	46,4	BEI		19	20	NTB	NTC	1 x fragm bord, 1 x fragm pot
BR-625-21.005CER	2	FAYENCE			1					1	0,4		kobalt- blauw lijnen en floraal motief			NTB	NTB	
BR-625-21.017CER	1	ROOD			1				1	1	1,3	BEI				LMEB	NTA	
BR-625-21.013CER	1	GRSG				1			1	1	50,7	ONG				LMEB	LMEB	sterk afgesleten
BR-625-21.013CER	2	ROOD			1				1	1	1,3	ONG				LMEB	NTA	klein fragm
BR-625-21.013CER	4	STGL				1			1	1	5,3	BEI				NTA	NTC	
BR-625-21.013CER	5	XXX			1					1	3,2					BRONS	IJZ	handgevormd prehistorisch aw
BR-625-21.009CER	1	ROOD		1					1	1	37,2	IN				NTA	NTB	
BR-625-21.008CER	1	PAF-			1				1	1	1,4	ONG				LMEA	LMEA	
		FRATH																

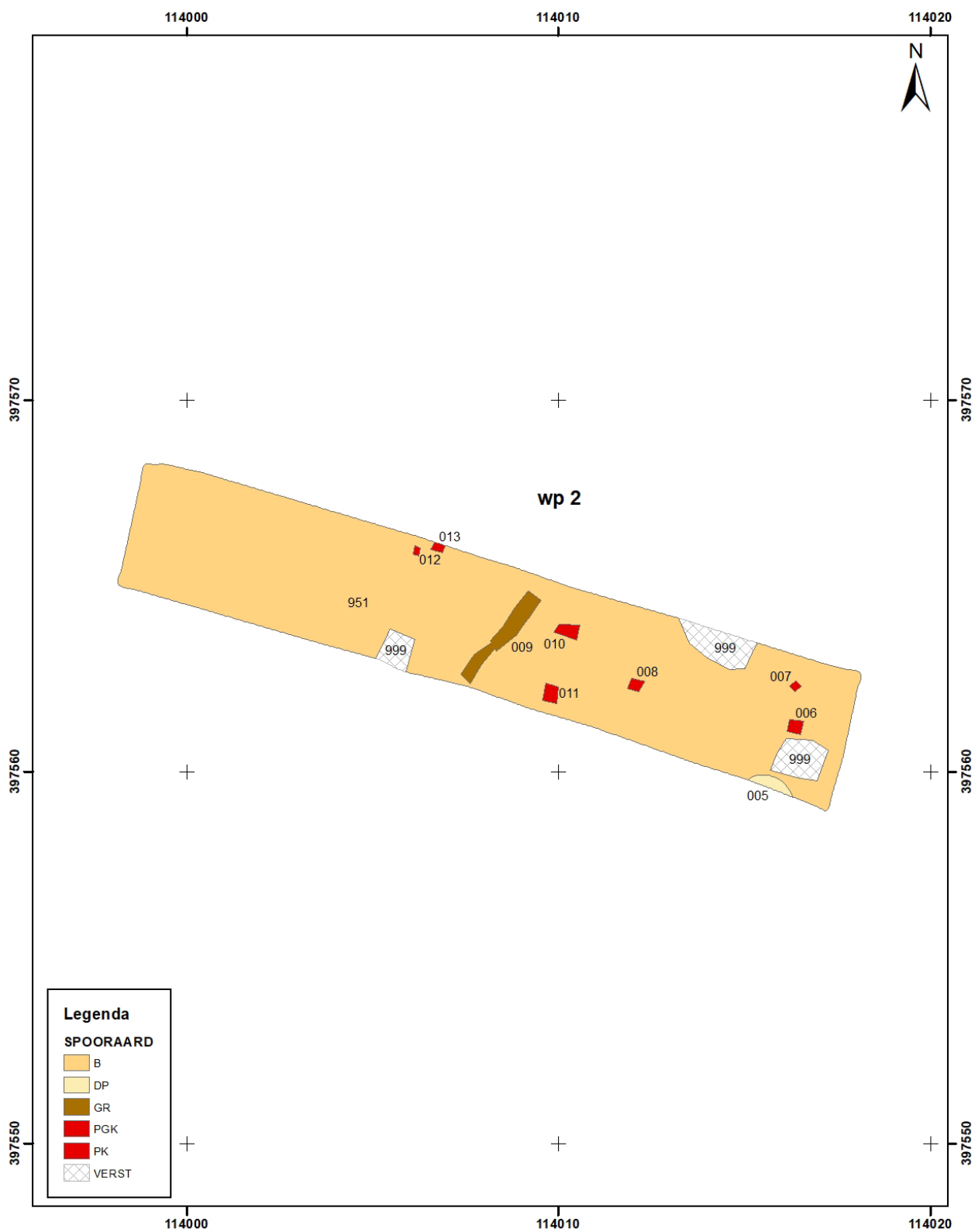
Vondsnummer	Volg_nr	SUBCATEGORIE	OBJECT_AARDE- WERK	RAND	WAND	BODEM	OOR	TUIT	TOTAAL	MAI	GEWICHT	GLAZUR	VERSIERING	DATERING BEGIN	DATERING EIND	PERIODE BEGIN	PERIODE EIND	OPMERKINGEN
BR-625-21.002CER	1	STGL. RAEREN	KAN			1			1	1	396,8	BEI	uitwenig engobe	16	16	NTA	NTA	met medaillon op de buik
BR-625-21.002CER	2	ROOD	POT	1	13	1			15	1	1129,6	BEI		1600	1700	NTA	NTB	aspot, zeer sterk geglaazuurd, met horizontaal oor met geschubde omgeklapte rand. op standing
BR-625-21.002CER	3	ROOD	PIS		7	3			10	1	244,0	BEI				NTA	NTB	secundair verbrand

Bijlage 6: allesporenkaarten

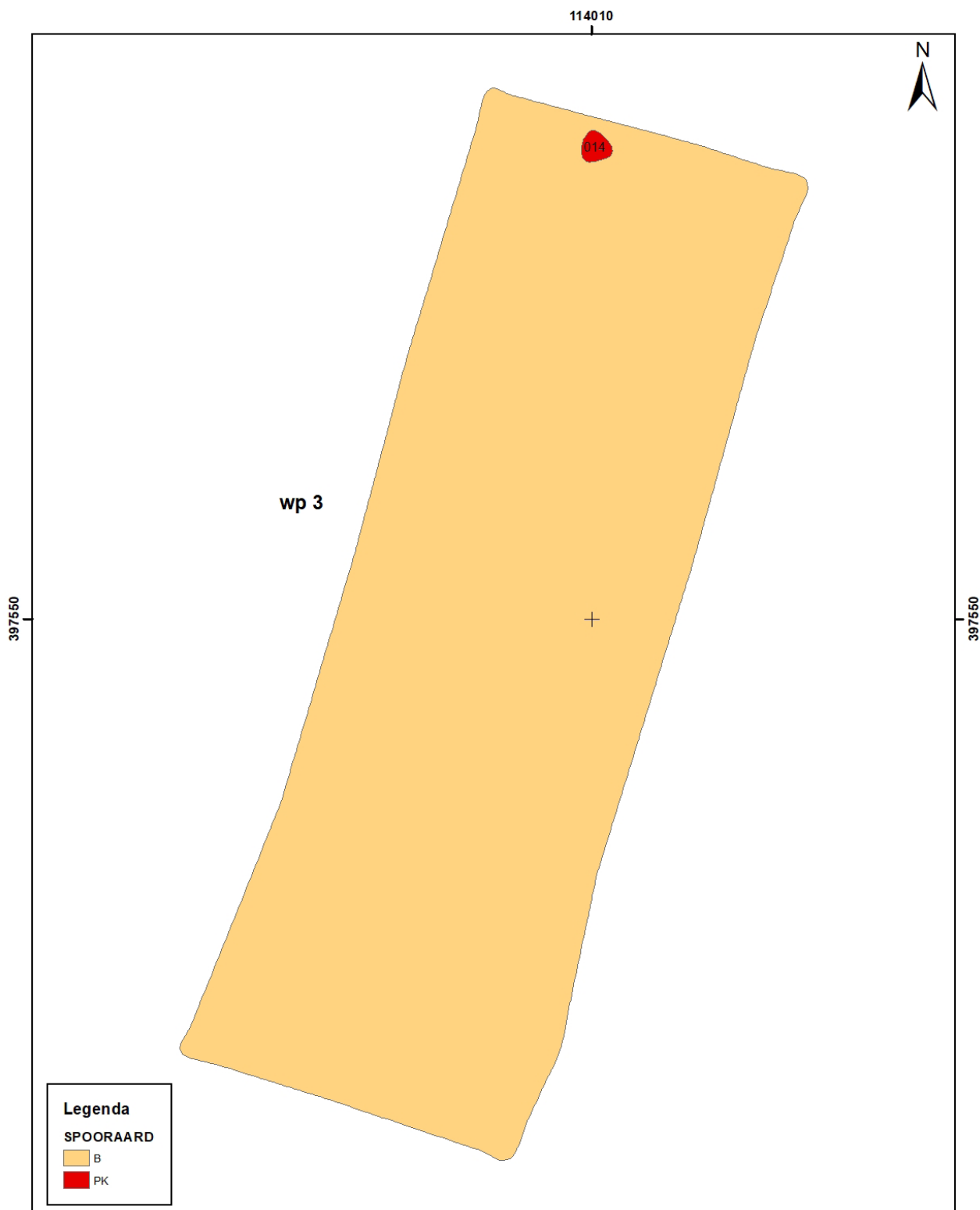
Bavelseleen 131 Breda

Archeologie & Archief			
Gemeente Breda	Datum: 02-10-2023	Get.: E. de Nes	BR-625-21

Bavelseleen 131 Breda

Archeologie & Archief			
Gemeente Breda	Datum: 02-10-2023	Get.: E. de Nes	BR-625-21

Bavelseleen 131 Breda

Archeologie & Archief			
 Gemeente Breda	Datum: 02-10-2023	Get.: E. de Nes	BR-625-21

